

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Херсонський факультет

Кафедра загальноправових та соціально-гуманітарних дисциплін

V Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція
«ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УКРАЇНІ:
МЕТОДОЛОГІЯ, ТЕОРІЯ, ПРАКТИКА

(до 50-річчя із дня заснування
освітнього закладу МВС на Херсонщині)

25 травня 2023 р.

м.Одеса

2023

УДК 340.096:351.74(477)(063)

Рекомендовано до друку рішенням відділу організації наукової роботи та кафедри загальноправових та соціально-гуманітарних дисциплін Херсонського факультету Одеського державного університету внутрішніх справ (протокол №-21 від -02- червня 2023 р.)

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ :

Голова:

Швець Д.В., ректор університету, д.ю.н., доцент, Заслужений працівник освіти України, полковник поліції

Заступники голови:

Корнієнко М.В., проректор університету, д.ю.н., професор, полковник поліції

Галуцько В.М., т.в.о. декана Херсонського факультету університету, д.ю.н., професор

Федорченко О.В., завідувач кафедри загальноправових та соціально-гуманітарних дисциплін Херсонського факультету університету, к.і.н., доцент

Члени оргкомітету:

Величко С.А., доцент кафедри загальноправових та соціально-гуманітарних дисциплін Херсонського факультету університету, к.ф.н., доцент

Камінська О.А., професор кафедри загальноправових та соціально-гуманітарних дисциплін Херсонського факультету університету, к.і.н., доцент

Корунчак Л.А., доцент кафедри загальноправових та соціально-гуманітарних дисциплін Херсонського факультету університету, к.ю.н., доцент

Пренько Я.О., старший викладач кафедри загальноправових та соціально-гуманітарних дисциплін Херсонського факультету університету

Алексєєнко А.О., викладач кафедри загальноправових та соціально-гуманітарних дисциплін Херсонського факультету університету

Здражевська Л.С., викладач кафедри загальноправових та соціально-гуманітарних дисциплін Херсонського факультету університету

Ховбоша Г.В., викладач кафедри загальноправових та соціально-гуманітарних дисциплін Херсонського факультету університету

Професійна підготовка поліцейських в Україні: методологія, теорія, практика: Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції 25 травня 2023 р. / Одеса: ОДУВС, 2023. **180 с.**

V Всеукраїнську науково-практичну інтернет-конференцію «Професійна підготовка поліцейських в Україні: методологія, теорія, практика» присвячено 50-річчю із дня заснування освітнього закладу МВС на Херсонщині. Тематика конференції охоплює дослідження проблем юридичної науки та освіти в умовах воєнного стану, концептуальні теоретичні та методологічні засади професійної підготовки поліцейських в Україні, питання публічних та приватних галузей права як основи професійної підготовки поліцейських, актуальні проблеми професійної підготовки працівників національної поліції у сфері забезпечення публічного порядку та безпеки.

Матеріали подано в авторській редакції.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, галузевої термінології, інших відомостей.

УДК 340.096:351.74(477)(063)

©ОДУВС, 2023

Критерії розмежування юридичних осіб приватного та публічного права

Жильцов О.Л., старший викладач кафедри
професійних та спеціальних дисциплін
Херсонського факультету ОДУВС, к.ю.н.

Актуальність дослідження критеріїв розмежування юридичних осіб публічного права та юридичних осіб приватного права підтверджується широкою науковою дискусією з цієї проблеми, зокрема у дисертаційних дослідженнях Л. Винара, Л.Волкової, Н.Ільницької, І. Кучеренко, І. Спасибо-Фатєєвої. Різним аспектам правового статусу юридичних осіб присвячені праці таких вчених як О.Банчук, Н.Гнат, В. Зубар, О. Дашковська, В.Кравчук,

Н.Кузнєцова, І. Кучеренко, Р. Майданик, А. Москаленко, О. Олькіна, В. Піддубна, О.Харитоновна, Ю.Юркевич та інші.

Метою статті є дослідження проблем правового статусу юридичних осіб публічного та приватного права і виокремлення на цій основі критеріїв їх розмежування.

Класифікувати юридичних осіб можна за різними критеріями, але з усіх загальновизнаних, що пропонуються цивілістичною наукою, на законодавчому рівні (у ЦК України) використана лише одна – поділ юридичних осіб на осіб приватного права та осіб публічного права за таким критерієм як порядок їх створення. Так, згідно із ч. 2 ст. 81 Цивільного кодексу України [1] (далі – ЦК України) юридичні особи залежно від порядку їх створення поділяються на юридичних осіб приватного права та юридичних осіб публічного права. Юридична особа приватного права створюється на підставі установчих документів відповідно до ст. 87 ЦК України; вона може створюватись і діяти на підставі модельного статуту в порядку, визначеному законом. Юридична особа публічного права створюється розпорядчим актом Президента України, органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування. Відповідно до ч. ч. 2, 3 ст. 167 ЦК України держава може створювати юридичні особи публічного права (державні підприємства, навчальні заклади тощо) у випадках та в порядку, встановлених Конституцією України й законом. Держава може створювати юридичні особи приватного права (підприємницькі товариства тощо), брати участь у їх діяльності на загальних підставах, якщо інше не встановлюється законом.

Отже, розподіл системи права на приватне і публічне є вихідним пунктом для поділу законодавцем юридичних осіб на приватні та публічні. Якщо приватне право регулює відносини між приватними особами (фізичними і юридичними) і забезпечує їхні приватні інтереси, то публічне право - це така правова сфера, в основі якої лежать державні інтереси, тобто власне побудова та діяльність держави як публічної влади, регламентація

діяльності державного апарату, посадових осіб, державної служби, кримінальне переслідування правопорушників, кримінальна та адміністративна відповідальність тощо, інститути, що побудовані у вертикальній площині, на засадах влади і підпорядкування, на принципах субординації [2, с. 91-92]. Публічне право пов'язане з публічною владою, носій якого – держава. Публічне право є сферою влади та підпорядкування. Приватне право – це сфера свободи і приватної ініціативи, воно обслуговує в основному потреби приватних осіб (юридичних і фізичних), які не володіють владними повноваженнями та виступають як вільні рівноправні власники [3, с. 25].

На доктринальному рівні, визначальними ознаками юридичних осіб більшість учених називає такі: організаційна єдність, майнова відокремленість, участь у цивільному обороті від власного імені, здатність нести майнову відповідальність, здатність бути позивачем або відповідачем у суді [4, с. 104]. Виокремлення якоїсь з перелічених ознак в якості основної, як пропонують деякі правники-цивілісти, на нашу думку буде не зовсім точно відображати сутність юридичної особи як колективного суб'єкта. В цьому контексті поділяємо точку зору В.Д. Кравчука, який вважає, що кожна ознака є важливою і не одна, а всі вони в комплексі визначають юридичну особу. Саме в цьому полягає їх значення. Якщо для певних юридичних осіб окрема ознака не притаманна, вона не може мати значення ознаки. Єдність ознак, як зауважує вчений, для всіх видів юридичних осіб є обов'язковою. Вчений пропонує поділяти ознаки юридичної особи на соціальні та правові, оскільки останні мають розкривати складну природу досліджуваної категорії. Так, соціальні ознаки, на його думку, це – похідна природа юридичної особи, організаційно-правова форма, власне найменування. До правових ознак дослідник пропонує відносити такі: майнова відокремленість; самостійність у цивільному обороті. Правові ознаки характеризують саме правові якості, якими наділена юридична особа, та виникають лише у результаті офіційного визнання юридичної особи державою [5, с. 40].

В межах нашого дослідження проаналізуємо відмінні риси юридичних осіб публічного права та юридичних осіб приватного права, взявши за основу точку зору В. Зубар, який зазначає, що «порівнюючи юридичні особи публічного та приватного права, можна виділити такі критерії для їх поділу: способи утворення, мета (цілі) діяльності, правоздатність, правовий режим майна, перелік організаційно-правових форм, наявність можливості видавати нормативно-правові акти тощо» [6, с. 33]. Ми поділяємо думку автора про те, що першочерговими критеріями слід вважати не порядок, а мету створення, а також сферу, в якій може діяти та або інша юридична особа [7, с. 33].

Мета створення юридичної приватного права (виходячи із концепції поділу права на приватне та публічне) – задоволення інтересів окремих фізичних та/або юридичних осіб, у більшості випадків для отримання прибутку. Юридичні особи публічного права створюються для досягнення публічного інтересу, який є основою публічного права та публічної влади. Саме інтерес покладений в основу функціонування юридичної особи є визначальним критерієм розмежування юридичних осіб публічного та приватного права [8].

Отже, мета створення юридичної особи публічного права – задоволення публічного інтересу у певній сфері суспільних відносин, що передбачає відповідність потребам, цілям всього суспільства або значної його частини, неперсоніфікованість носія інтересу та захист з боку спеціалізованих суб'єктів від спроб обмеження публічного інтересу.

Наступним критерієм розмежування юридичних осіб публічного та приватного права є порядок (спосіб) утворення, який знайшов своє відображення у ст. 81 ЦК України, про що зазначалося вище. Слушною є думка окремих вчених про те, що коли юридична особа створюється в добровільному порядку шляхом заснування її особами на підставі домовленості між собою, то це юридична особа приватного права. Якщо ж вона створюється розпорядчим актом Президента України, органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого

самоврядування, то це юридична особа публічного права [9, с. 71]. При цьому не можна ігнорувати також інтерес, який слугує для осіб мотивацією для об'єднання з іншими особами задля створення юридичної особи, чи взагалі мету, задля якої вирішується її створити [10, с. 90-93].

І.М. Кучеренко у своєму дисертаційному дослідженні пропонує, окрім вищезазначених, віднести до ознак юридичних осіб публічного права – відповідальності держави, Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування за зобов'язаннями юридичних осіб публічного права під час виконання ними публічних функцій і субсидіарної відповідальності в разі недостатності майна таких юридичних осіб чи неможливості звернення стягнення на їх майно. Виділення цієї ознаки є необхідною умовою для виконання ними публічних функцій та не має залежати від їх майнового стану [11, с. 16–18]. На нашу думку, така позиція автора є цілком виправдана, і більш того, вона підтверджується рішеннями ЄСПЛ. Так, у справі «Михайленки та інші проти України» ключовим питанням суд визначив наявність відповідальності держави за борги державного підприємства, яке є окремою юридичною особою і у своєму рішенні дійшов висновку, що за вказаних обставин держава є відповідальною за заборгованість компанії перед заявниками, незважаючи на той факт, що вона була окремою юридичною особою [12].

Відмінностями статусу юридичних осіб приватного та публічного права є їх правоздатність. Так, правоздатність юридичних осіб приватного права, як правило, є загальною, а юридичних осіб публічного права – спеціальною. Державний установчий акт має завжди містити мету створення юридичної особи та наділяти її для досягнення цієї мети відповідною правоздатністю. Органам держави статус юридичної особи потрібен не лише для участі у приватних відносинах, але й для виконання дій з метою набуття державою цивільних прав та обов'язків (наприклад, набуття корпоративних прав під час створення корпорацій). У більшості випадків правоздатність юридичних осіб публічного права визначається законами про них,

наприклад, Закон України «Про місцеві державні адміністрації» [13]. В окремих випадках законодавством юридичним особам публічного права надається право на прийняття обов'язкових до виконання іншими юридичними особами нормативних актів, наприклад, рішення Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг в частині встановлення відповідних тарифів.

Відмінним є також і правовий режим майна юридичних осіб публічного та приватного права. Як правило, юридичні особи публічного не є власниками майна, оскільки воно передається їм у користування для здійснення передбаченого нормативними актами певного виду діяльності, наприклад здійснення державної виконавчої влади на території держави, адміністративно-територіальної одиниці тощо.

Використання переважно імперативних методів регулювання правовідносин є наступною ознакою юридичних осіб публічного права. У публічно-правових відносинах їх суб'єкти можуть діяти лише у випадках, порядку та у спосіб, визначені Конституцією та законами держави. Це імперативний метод. Приватноправові відносини будуються на принципах диспозитивності: їх учасники можуть діяти за власною ініціативою та у вибраний ними спосіб, при умові, що він не суперечить закону.

Висновки. Резюмуючи, зазначимо, що в ЦК України в якості критерію поділу юридичних осіб на осіб приватного і публічного права визначено порядок їх утворення. До ознак, спільних для всіх видів юридичних осіб, як приватного так і публічного права належать: 1) організаційна єдність; 2) існування у передбаченій законом організаційно-правовій формі; 3) створення у встановленому законом порядку; 4) наявність відокремленого майна; 5) вступ у правовідносини від свого імені. Ознаками, що відрізняють юридичних осіб публічного права від юридичних осіб приватного права слід вважати: мету та порядок утворення; особливості відповідальності; обсяг правоздатності, імперативність правового регулювання відносин; правовий режим майна тощо.

Література:

1. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>. (дата звернення 21.03.2023)
2. Харитонova О.І. Методологічні питання розмежування приватного та публічного права. *Методологія приватного права: Зб. наук. праць* (за матеріалами наук.-теорет. конф., Київ, 30 травня 2003 р.) / Редкол.: О. Д. Крупчан та ін. К.: Юрінком Інтер, 2003. С. 86–92.
3. Майданик Р.А. Цивільне право. Загальна частина. Т. I : Вступ у цивільне право. Київ : Алерта, 2012. 472 с.
4. Бірюков І.А., Заїка Ю.О. Цивільне право. Загальна частина : навч. посіб. Київ : КНТ, 2006. 480 с.
5. Кравчук В.М. Соціально-правова природа юридичної особи : дис. канд. юрид. наук : 12.00.03. / Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2000. 186 с.
6. Зубар В. М. Співвідношення понять «юридична особа публічного права» та «юридична особа приватного права». *Актуальні проблеми держави і права* : зб. наук. праць . 2008. Вип. 41. С. 30-33.
7. Зубар В. М. Деякі аспекти правосуб'єктності юридичних осіб публічного права. *Актуальні проблеми держави і права* : Зб. наук. праць. 2007. Вип. 33. С. 32-35.
8. Олькіна О. В. Юридичні особи публічного права: постановка проблеми визначення критеріїв розмежування юридичних осіб публічного та приватного права. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2014. № 4. С. 91-93. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2014/23.pdf (дата звернення 21.03.2023)
9. Спасибо-Фатєєва І.В. Юридичні особи за Цивільним кодексом України. *Право України*. 2014. № 2. С. 70–79.
10. Спасибо-Фатєєва І.В. Деякі розсуди про юридичні особи та їх організаційно-правові форми. *Право України*. 2007. № 2. С. 88–102.
11. Кучеренко І.М. Організаційно-правові форми юридичних осіб приватного права : дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.03. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. К., 2004. 475 с.
12. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Михайленки та інші проти України» (заяви №№ 35091/02, 35196/02, 35201/02, 35204/02, 35945/02, 35949/02, 35953/02, 36800/02, 8296/02, 42814/02) від 30.11.2004 р. URL : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/980_231/page (дата звернення : 23.03.2023).

13. Про місцеві державні адміністрації: закон України від 09 квітня 1999 року № 586-XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text> (дата звернення : 28.03.2023).

Удосконалення фізичної підготовки курсантів за рахунок використання координаційної драбини Зубченко Л.В., Голик В.А.	100
Психологічне забезпечення службової діяльності поліцейських Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В.	103
Методологічні засади професійної підготовки поліцейських: сучасні виклики Загоруй Л.М.	107
Застосування ігрових технологій навчання при викладанні навчальної дисципліни «Криміналістика» в освітньому процесі Національної академії внутрішніх справ Воробей О.В.	110
Формування професійної етики як складова професійної підготовки сучасного поліцейського Пальшков К.Є., Нівня Г.О.	114
Interactive methods of learning a foreign language in institutions of higher education in the field of law Мазур А.С.	117
Морально – правова готовність працівників органів Національної поліції України до вирішення проблем громадян у сфері забезпечення прав і свобод людини Кравцова С.О.	120

СЕКЦІЯ 3.

ПУБЛІЧНІ ТА ПРИВАТНІ ГАЛУЗІ ПРАВА ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УКРАЇНІ

Право на житло: захист та реалізація в умовах воєнного стану Маяцька Є.Г.	124
Правосуддя в Україні: загрози реалізації права на доступ Мазур А.С.	127
Заходи процесуального примусу в цивільному процесі України Денисюк Я.О.	131
Правова природа мирової угоди в цивільному судочинстві Кузяк Д.В.	135
Критерії розмежування юридичних осіб приватного та публічного права Жильцов О.Л.	138
Особливості юридичної відповідальності у приватному праві Мазур А.С.	145